

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษานับเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาประเทศในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการรับความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีให้เกิดขึ้นกับบุคคลตลอดจนชีวิต ซึ่งมีผลทำให้ผู้รับการศึกษารู้จักชีวิต เข้าใจสังคมและสิ่งแวดล้อม สามารถนำความรู้ไปแก้ไขปัญหา ตลอดจนเสริมสร้างคุณภาพชีวิตและสังคมให้ก้าวหน้าต่อไป

การจัดการศึกษานั้น เป้าหมายสำคัญ คือให้ประชาชนสามารถพัฒนาตนเองและพึ่งพาตนเองได้ โดยใช้กระบวนการของการศึกษาที่จะบูรณาการการเรียนรู้เข้ากับชีวิต และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน จึงจะทำให้การศึกษานั้นเป็นประโยชน์อย่างแท้จริง และไม่เพียงแต่รัฐจะต้องมีหน้าที่จัดการศึกษาเท่านั้น แต่ชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างเต็มที่และจริงจัง เป็นการระดมทรัพยากรและภูมิปัญญาของชุมชนมาจัดการศึกษา ซึ่งจะทำให้การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการศึกษาที่ยั่งยืนและวงจรของการศึกษาตลอดชีวิตจะได้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง โดยมีหลักการจัดการศึกษาที่สำคัญ 5 ประการ (กรมการศึกษา
นอกโรงเรียน, 2541, หน้า 1 - 2) ได้แก่

1. หลักความเสมอภาคทางการศึกษา เป็นการสร้างโอกาสและทางเลือกทางการศึกษาให้แก่คนทุกคน ให้สามารถใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชีวิตของคนให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสมกับตนเองและสิ่งแวดล้อม การที่คนทุกคนสามารถได้รับการศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
2. หลักการพัฒนาตนเองและพึ่งพาตนเอง เป็นการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรและกิจกรรมให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพของตนเอง ให้สามารถเรียนรู้ เกิดความสำนึกที่จะพัฒนาตนเองได้ เป็นคนคิดเป็น สามารถปรับตัวในการดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างเป็นสุข ในกระแสของความเปลี่ยนแปลงของสังคมเป็นอย่างดี
3. หลักการบูรณาการการเรียนรู้และวิถีชีวิต เป็นหลักการที่อยู่บนพื้นฐานของการพัฒนา
มนุษย์ 2 ประการ คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการพัฒนาความเป็นมนุษย์ ซึ่งได้บูรณาการการเรียนรู้และวิถีชีวิตเข้าด้วยกันอย่างผสมกลมกลืน โดยผู้เรียนไม่แตกแยกไปจากของจริงที่ได้
ประสบอยู่ ซึ่งจะทำให้เกิดความมั่นใจในตัวเอง รู้จักและเข้าใจตัวเองอันจะเป็นปัจจัยให้พัฒนา
ไปสู่จุดมุ่งหมายของชีวิตได้อย่างเหมาะสม

4. หลักความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน เป็นการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักความต้องการของตนเอง สามารถจัดการศึกษาให้กับตนเองได้อย่างเหมาะสม นักศึกษานอกโรงเรียนมีบทบาทในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยให้ผู้เรียนสามารถกำหนดวัตถุประสงค์ หลักสูตร วิธีการเรียน และประเมินผลตนเองได้

5. หลักการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นหลักการสำคัญในการจัดการศึกษาที่ยั่งยืนถาวรและต่อเนื่องตลอดชีวิต เพราะชุมชนจะเป็นศูนย์กลางของการจัดการศึกษาให้กับชุมชน ทรัพยากรต่าง ๆ ในชุมชน รวมทั้งวิถีชีวิตของชุมชนจะเป็นปัจจัยสำคัญของการจัดการศึกษานอกโรงเรียนที่ยึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชน

สำหรับการศึกษตามอัธยาศัยนั้น เป็นกระบวนการการศึกษาตลอดชีวิตที่ทุกคนได้รับและสะสมความรู้ ทักษะ เจตคติและการรู้แจ้งจากประสบการณ์ประจำวันและการสัมผัสกับสิ่งแวดล้อมทั้งที่บ้าน ที่ทำงานและที่เล่น จากตัวอย่าง และเจตคติของสมาชิกครอบครัวและเพื่อน จากการเดินทาง การอ่านหนังสือพิมพ์ และหนังสืออื่น ๆ หรือโดยการฟังวิทยุหรือการดูภาพยนตร์หรือโทรทัศน์ ตามปกติแล้วการศึกษตามอัธยาศัยไม่มีการจัด ไม่มีระบบ และบางครั้งไม่ได้ตั้งใจ แต่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ไปตลอดชีวิตของแต่ละคน แม้แต่ผู้ที่มีการศึกษาในโรงเรียนมาแล้วก็ตาม (วรรัตน์ อภินันท์กุล, 2547, หน้า 6)

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษตามอัธยาศัยอำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี มีบทบาทหน้าที่ในการยกระดับการศึกษาพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับประชาชนในพื้นที่อำเภอเกาะสีชัง โดยดำเนินการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษตามอัธยาศัย ได้แก่ การศึกษาพื้นฐาน การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน รวมทั้งการศึกษตามอัธยาศัย ทั้งนี้เป็นการจัดและส่งเสริมให้ประชาชนเป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีคุณธรรมจริยธรรม เพื่อนำความรู้ไปสู่สังคมเศรษฐกิจพอเพียง โดยพยายามส่งเสริมให้ประชาชนแสวงหาความรู้คู่คุณธรรม และดำเนินการเรียนรู้ด้วยตนเองตลอดชีวิตได้อย่างเท่าเทียม มีคุณภาพทั่วถึงเพื่อการพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ซึ่งในส่วนของการศึกษตามอัธยาศัยนั้น ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษตามอัธยาศัยอำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี ประสบปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณที่จำกัด (ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษตามอัธยาศัยอำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี, 2553, หน้า 1 - 11) ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์แห่งนี้ได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงความต้องการการศึกษตามอัธยาศัยของชุมชนบ้านท่าเทววงษ์ ตำบลท่าเทววงษ์ อำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นชุมชนใหญ่และเป็นแหล่งเศรษฐกิจของอำเภอเกาะสีชัง ว่ามีความต้องการการศึกษตามอัธยาศัยด้านที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ห้องสมุด

ประชาชน และศูนย์การเรียนรู้ มากน้อยเพียงใด ทั้งนี้เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนการบริหารทรัพยากรให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอื่นจะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาความต้องการการศึกษาตามอัธยาศัยของชุมชนบ้านท่าเทววงษ์ ตำบลท่าเทววงษ์ อำเภอกะสปีชัง จังหวัดชลบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบความต้องการการศึกษาตามอัธยาศัยของชุมชนบ้านท่าเทววงษ์ ตำบลท่าเทววงษ์ อำเภอกะสปีชัง จังหวัดชลบุรี จำแนกตามเพศ อายุ และระดับการศึกษา

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นข้อมูลให้กรมการศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาดมอัธยาศัย ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอกะสปีชัง จังหวัดชลบุรี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการวางแผนและพัฒนาการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อประชาชนในอำเภอกะสปีชัง จังหวัดชลบุรี เพื่อให้บุคคลเหล่านี้สามารถพัฒนาศึกษาตามความสามารถของตนได้อย่างยั่งยืน

คำถามของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชาชนชุมชนบ้านท่าเทววงษ์ ตำบลท่าเทววงษ์ อำเภอกะสปีชัง จังหวัดชลบุรี มีความต้องการการศึกษาตามอัธยาศัย อยู่ในระดับใด
2. ประชาชนชุมชนบ้านท่าเทววงษ์ ตำบลท่าเทววงษ์ อำเภอกะสปีชัง จังหวัดชลบุรี ที่มีเพศต่างกัน มีความต้องการการศึกษาตามอัธยาศัย แตกต่างกันหรือไม่
3. ประชาชนชุมชนบ้านท่าเทววงษ์ ตำบลท่าเทววงษ์ อำเภอกะสปีชัง จังหวัดชลบุรี ที่มีอายุต่างกัน มีความต้องการการศึกษาตามอัธยาศัย แตกต่างกันหรือไม่
4. ประชาชนชุมชนบ้านท่าเทววงษ์ ตำบลท่าเทววงษ์ อำเภอกะสปีชัง จังหวัดชลบุรี ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความต้องการการศึกษาตามอัธยาศัย แตกต่างกันหรือไม่

สมมุติฐานของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชาชนชุมชนบ้านท่าเทววงษ์ ตำบลท่าเทววงษ์ อำเภอกะสปีชัง จังหวัดชลบุรี ที่มีเพศต่างกัน มีความต้องการการศึกษาตามอัธยาศัยแตกต่างกัน

2. ประชาชนชุมชนบ้านท่าเทววงษ์ ตำบลท่าเทววงษ์ อำเภอกะสี้ขัง จังหวัดชลบุรี
ที่มีอายุต่างกัน มีความต้องการการศึกษาตามอัธยาศัยแตกต่างกัน

3. ประชาชนชุมชนบ้านท่าเทววงษ์ ตำบลท่าเทววงษ์ อำเภอกะสี้ขัง จังหวัดชลบุรี
ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความต้องการการศึกษาตามอัธยาศัยแตกต่างกัน

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาตามขอบเขตดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตของเนื้อหา ศึกษาเกี่ยวกับความต้องการการศึกษาตามอัธยาศัยของชุมชน
บ้านท่าเทววงษ์ ตำบลท่าเทววงษ์ อำเภอกะสี้ขัง จังหวัดชลบุรี ในด้านที่อ่านหนังสือประจำ
หมู่บ้าน ห้องสมุดประชาชน และศูนย์การเรียนรู้ (ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม
อัธยาศัยอำเภอกะสี้ขัง จังหวัดชลบุรี, 2553)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนบ้านท่าเทววงษ์ ตำบลท่าเทววงษ์ อำเภอกะสี้ขัง
จังหวัดชลบุรี ปี พ.ศ. 2554 จำนวน 486 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้มาจากการสุ่มประชากร ในข้อ 2.1 ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย โดย
ขนาดของกลุ่มตัวอย่างกำหนดจากตารางสำเร็จรูปของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan,
1970, pp. 607 - 610) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 217 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วย

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ สถานภาพของประชาชนชุมชนบ้านท่าเทววงษ์ ตำบล
ท่าเทววงษ์ อำเภอกะสี้ขัง จังหวัดชลบุรี จำแนกเป็น

3.1.1 เพศ

3.1.2 อายุ

3.1.3 ระดับการศึกษา

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความต้องการการศึกษาตามอัธยาศัยของชุมชนบ้านท่าเทววงษ์
ตำบลท่าเทววงษ์ อำเภอกะสี้ขัง จังหวัดชลบุรี ในด้าน

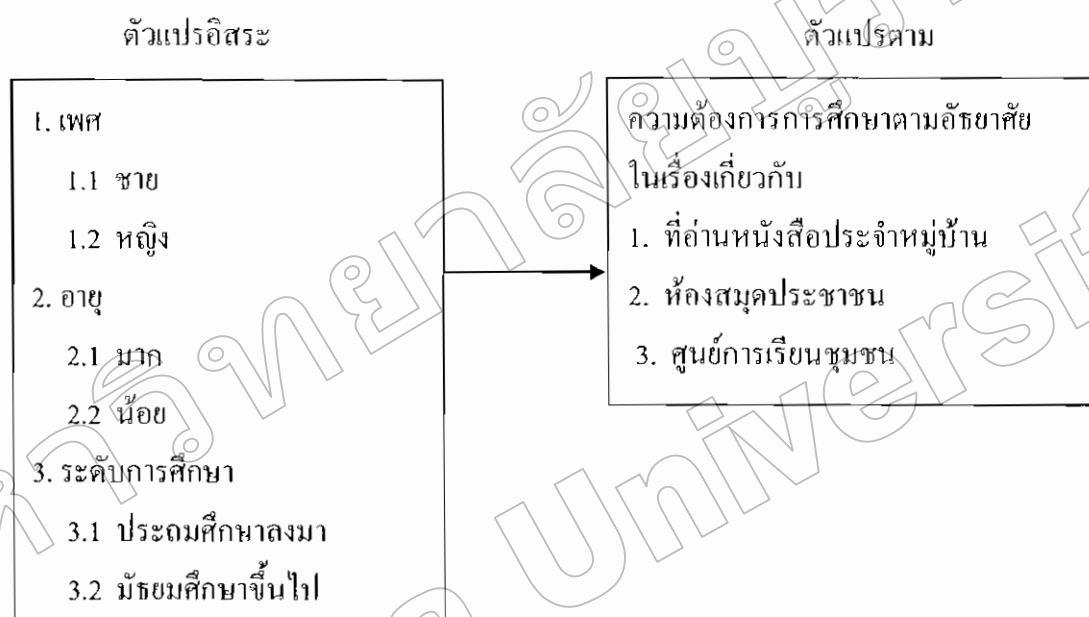
3.2.1 ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน

3.2.2 ห้องสมุดประชาชน

3.2.3 ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

กรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาความต้องการการศึกษาตามอัธยาศัยของชุมชนบ้านท่าเทววงษ์ ตำบลท่าเทววงษ์ อำเภอกะส่าย จังหวัดชลบุรี ในครั้งนี้ ผู้วิจัยนำแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความต้องการการศึกษาตามอัธยาศัย ตลอดจนงานวิจัยของ ปริญญ์ ภู่ม (2541) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ มาสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า ตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า

นิยามศัพท์เฉพาะ

การศึกษาความต้องการการศึกษาตามอัธยาศัยของชุมชนบ้านท่าเทววงษ์ ตำบลท่าเทววงษ์ อำเภอกะส่าย จังหวัดชลบุรี ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นิยามศัพท์เฉพาะเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันดังนี้

1. ความต้องการการศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง ความต้องการการจัดการศึกษา นอกโรงเรียน โดยใช้สื่อมวลชนเป็นเครือข่ายในการให้ความรู้ ข่าวสาร ข้อมูลที่ทันสมัย อันเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต และพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ซึ่งประกอบด้วย

1.1 ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน หมายถึง แหล่งเรียนรู้ที่จัดตั้งภายในชุมชน มีโต๊ะเก้าอี้ สำหรับนั่งอ่านหนังสือต่าง ๆ มีป้ายเขียนบอกไว้ชัดเจนว่า เป็นที่อ่านหนังสือ มีการดำเนินการร่วมกันเป็นคณะกรรมการ มีหนังสือพิมพ์ 2 ฉบับ วารสาร นิตยสาร เอกสาร แผ่นพับ และโปสเตอร์ติดไว้ บริการข้อมูลข่าวสารเป็นประจำทุกวันให้กับประชาชนศึกษาหาความรู้

1.2 ห้องสมุดประชาชน หมายถึง แหล่งความรู้ที่จัดตั้งภายในชุมชน มีกิจกรรม การศึกษามากกว่าที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน เพื่อส่งเสริมการค้นคว้า การอ่าน การเรียนการสอน โดยให้บริการข้อมูลข่าวสารและจัดสื่อเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อ ทัศนศึกษา สื่ออิเล็กทรอนิกส์ นิทรรศการ และสื่ออื่น ๆ มีบริการยืม - คืนสื่อและหนังสือต่าง ๆ

1.3 ศูนย์การเรียนรู้ หมายถึง แหล่งความรู้ของชุมชน มีการจัดการศึกษา นอกโรงเรียน ด้านหลักสูตรกลุ่มสนใจ หลักสูตรระยะสั้น และด้านการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย โดยการ จัด การศึกษา ความรู้ ทักษะจากหน่วยงานต่าง ๆ มีการจัดการเรียนการสอน ที่อบรม การศึกษาด้วย ตนเอง จากสื่อประเภทต่าง ๆ ที่จัดไว้ให้ศึกษา รวมทั้งวิทยากร ผู้ทรงคุณวุฒิด้านต่าง ๆ ของชุมชน และจากภายนอกชุมชนมาให้ความรู้กับประชาชนในชุมชน โดยใช้ศูนย์การเรียนรู้เป็นแหล่งความรู้

2. เพศ หมายถึง เพศของผู้ตอบแบบสอบถาม แบ่งเป็นเพศชายกับเพศหญิง

3. อายุ หมายถึง อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม โดยใช้จุดตัดของ คะแนนเฉลี่ยเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง ซึ่งอายุเฉลี่ยของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ 37 ปี

3.1 กลุ่มอายุน้อย เป็นกลุ่มที่มีอายุน้อยกว่าอายุเฉลี่ย 37 ปี

3.2 กลุ่มอายุมาก เป็นกลุ่มที่มีอายุตั้งแต่อายุเฉลี่ย 37 ปีขึ้นไป

4. ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับความรู้ของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งเป็น ประถมศึกษาลงมาถึงมัธยมศึกษาขึ้นไป